

ARGUS

DE STEM VAN SPRAKELOZE WILDE DIEREN

In dit nummer

'Jagers op groot wild': op pagina 8 t/m 12 leest u meer over de toenemende populariteit van jachtreizen naar onder andere Afrika.

Bouterse vertelt over de succesvolle herintroductie de ooievaar in Nederland.

Op 4 juni jl. werd de speciale website www.jachthulpen.nl onthult. Een verslag vind u op pagina 22.

INHOUD

- 4 *Harm Niesen: Verstokte vossenhaters volharden tegen beter weten in* Naar een verantwoord faunabeheer? Jagers en boeren laten zich er zelfs door wetenschappelijk bewijzen niet van overtuigen dat vossen geen gevaar vormen voor de weidevogelstand.
- 5 *Redactie: De eeuw van het dier* Boekaankondiging.
- 6 *Harm Niesen: Rechters corrigeren falend provinciaal beleid* Bespreking van bezwaarschriften en rechtszaken die De Faunabescherming heeft gevoerd tegen de vele provinciale ontheffingen in het kader van de Flora- en faunawet.
- 8 *Redactie. Schiettoerisme, een bloeiende bedrijfstak* Samenvatting van een lezing van Karen Hutter over jachtreizen en het grote geld, dat haaks staat op de natuur- en soortenbescherming overall in de wereld.
- 13 *Jan Bouterse: De ooievaar* In deel vier van de serie over herintroducties van dieren in Nederland wordt aandacht besteed aan de succesvolle herintroductie van deze voor Nederlanders zeer tot de verbeelding sprekende vogel.
- 18 *Marianne Thieme: Waarom Bambi toch echt dood moet* Over de strijd om het wel of niet schieten van reeën in de Amsterdamse Waterleidingduinen.
- 20 *De buit van Vos(s)* Vaste rubriek over jacht en dieren in het nieuws.
- 21 *Redactie: Jachthutten.nl* Opening van een nieuwe internet-site van De Faunabescherming op 4 juni jl.
- 24 *Tom Looij: Van jacht naar natuurbescherming* Natuur- en faunabescherming op postzegels. Vaste rubriek.

Omslag De poolbeer. Volgens een Canadese jachtreisorganisator is de poolbeer een van de meest begeerde trofeeën ter wereld. Omdat er weinig licenties te vergeven zijn, zijn vooruitboekingen van twee tot drie jaar geen zeldzaamheid. Meer over dit soort walgelijke jachtreizen leest u op pagina 8 t/m 12 (foto: Geurt Besselink).

COLOFON

ISSN 0166-5073

Argus is het kwartaaltijdschrift van De Faunabescherming, Amsteldijk Noord 135, 1183 TJ Amstelveen, Telefoon (020) 641 07 98. Argus wordt toegestuurd aan donateurs die minstens € 16,- per jaar betalen via Postbanknummer 116072 te Renkum. Sympathisanten betalen minstens € 5,- per jaar en ontvangen jaarlijks de Fauna-Nieuwsbrief. Indien u De Faunabescherming testamentair wenst te gedenken, wordt u verzocht contact op te nemen met de penningmeester.

Donateursadministratie

Postbus 150, 6870 AD Renkum, Postbanknummer 116072.

Bij betaling vanuit het buitenland dient men één van de genoemde codes toe te passen namelijk:

IBAN: NL36 of PSTB 0000 116072 of BIC: PSTBNL21.

Secretariaat

Mw. A. P. de Jong, Amsteldijk Noord 135, 1183 TJ Amstelveen,

Telefoon (020) 641 07 98, Telefax (020) 647 37 00,

E-mail: faunabescherming@wanadoo.nl

Penningmeester

Mw. R. Boeve-Bant, Bergsepad 6, 1244 PS Ankeveen,

Telefoon (0294) 25 13 19

Bestuur

I. v.d. Abeele, R. Boeve-Bant, M.C.J. Bouterse, R. Busser,

G.A. Ellenbroek, A. Hidding, A.P. de Jong, N. Koffeman,

H.H. Niesen, J. Poeder, R. Stockmann, S.H.D. Voss.

Adviseur

G. Udo

Redactie

Jan Bouterse, Gerard Ellenbroek, Pauline de Jong, Niko Koffeman,

Harm Niesen, Norman van Swelm, Marianne Thieme.

Redactieadres

Gerard Ellenbroek, Ratelaar 47, 7322 GM Apeldoorn,

Telefoon (055) 360 36 06, E-mail: ga.ellenbroek@chello.nl

Fotoredactie

Rob Busser, Berkelsingel 5, 7201 BK Zutphen,

Telefoon (0575) 51 54 62, Telefax (0575) 54 61 43

E-mail: studiorb@planet.nl

Website

www.faunabescherming.nl

Vormgeving

Rob Busser (studio RB), Zutphen

Druk

Tesink bv, Zutphen

Knipselkrant

Zes keer per jaar verschijnt de Fauna-Knipselkrant, een bloemlezing van de in de Nederlandse pers verschenen artikelen over jacht en faunabeleid. U kunt zich abonneren door overmaking van € 8,- per jaar op Postbanknummer 116072 ten name van donateursadministratie De Faunabescherming te Renkum, onder vermelding van 'Knipselkrant'. Voor de krant bestemde knipsels kunnen worden gestuurd naar: Fauna-Knipselarchief, Obieslagershorst 103, 7328 NM Apeldoorn.

Doelstelling

De Faunabescherming is een landelijke organisatie. Haar doel is een ethisch en wetenschappelijk verantwoord faunabeleid. De faunabescherming tracht haar doel te bereiken door het bepleiten van verbetering in de wetgeving, het propageren van milieuvriendelijke beheersmaatregelen, het stimuleren van onderzoek en het bekend maken van onderzoeksresultaten aan beleidsinstanties en publiek.

Verstokte vossenhaters volharden tegen beter

De regelmatige lezer van deze rubriek kan niet tot een andere conclusie komen, dan dat de weg naar een verantwoord faunabeheer heel erg lang is. Negatieve ontwikkelingen voeren al jaren de boventoon op de eerste pagina van ons blad. Er lijkt geen einde te komen aan de stroom dieronvriendelijke maatregelen uit Den Haag. En provincies lijken geen enkele moeite te hebben deze onmiddellijk in praktisch beleid om te zetten. Politici worden er wel vaker van beschuldigd vooral te reageren op de waan van de dag in plaats van dat ze hun besluiten baseren op feiten. Niets nieuws onder de zon. Toen we in een ver verleden besloten tot de oprichting van - toen nog - Kritisch Faunabeheer, waren we in sommige opzichten wel heel erg naïef. We hoefden toch alleen maar al die onzinnige vooroordelen en eigen belangen uit boeren- en jagerskringen met wetenschappelijk verantwoorde feiten te weerleggen en klaar zou Kees zijn. Dat blijkt dus niet zo te zijn. Politici en top-ambtenaren schamen zich er absoluut niet voor toe te geven, alle gevoelens die onder het volk leven mee te wegen bij het bepalen van het beleid. Het waarheidsgehalte van die gevoelens is nauwelijks van belang. Toch zijn er wel degelijk lichtpuntjes. Er bestaan nog steeds beroepsgroepen die zich wel concentreren op verifieerbare feiten, rechters en wetenschappers bijvoorbeeld. Van die twee groepen hebben we de laatste tijd wel heel erg vaak gelijk gekregen, zo vaak dat bovengenoemde politici zich achter de oren beginnen te krabben. Als acht van de twaalf provincies proberen door middel van een aanwijzing de vos vogelvrij te verklaren en rechtbanken in al die acht provincies achten de daarvoor aangedragen argumenten volstrekt onvoldoende, dan kun je dat ook als landelijke overheid toch moeilijk negeren? Na het op 12 mei jl. onder auspiciën van het Faunafonds, Alterra en Bureau Mulder-natuurlijk van Jaap Mulder gehouden vossensymposium in Utrecht hebben de politici nog veel meer reden tot bezinning op het huidige beleid. Het voert te ver om te proberen een echte samenvatting van deze dag te geven, maar de belangrijkste krenten uit de pap zullen we u niet onthouden. Vooral de Engelse wetenschappers kwamen met leerzame onderzoeksresultaten. Zo blijkt de grootste dichtheid aan vossen voor te komen in stedelijke gebieden, zeventig vossen per km², zonder dat er zich grote problemen voordoen. Integendeel, een groot deel van de bevolking waardeert de aanwezigheid van vossen zeer. Zeker tien procent van de bevolking voert de vossen regelmatig en dat voedselaanbod is waarschijnlijk ook de belangrijkste aantalsregulerende factor. Sommige stads-vossen zijn overigens geheel herbivoor. Interessant is ook het vergelijkende onderzoek naar de schade die vossen en konijnen zouden aanrichten. Het publiek, maar vooral jagers en boeren, zijn er van overtuigd dat de door vossen veroorzaakte schade heel groot is. In werkelijkheid blijken konijnen een minstens tienmaal zo grote schade in de agrarische sector aan te richten. Men blijkt dat in die kringen niet te kunnen geloven, om vervolgens te claimen dat, dankzij de beheersjacht, de schade

door vossen wel meevalt. Ook dat is echter niet waar. Andere oorzaken spelen een veel grotere rol bij de populatiedichtheid van vossen. Boeren zeggen veel last te hebben van vossen, die lammeren doden. Uit de meldingen van de boeren zelf blijkt echter vijftien procent van het verlies aan lammeren in ieder geval niet door vossen te zijn veroorzaakt. En volgens de Engelse overheid geldt dat zowel het verlies aan lammeren als het verlies aan pluimvee in de eerste plaats geweten moet worden aan slecht management van de betrokken boeren. In 1955 liepen in Engeland eigenlijk alle kippen nog los: toch had ook toen minder dan vijf procent van alle vossen ooit kip geproefd! Vossen blijken vogels en eieren overigens helemaal niet lekker te vinden. En lammeren trouwens ook niet. In een gebied waar zowel broedende kieviten als konijnen voorkomen, blijken de vossen de kievitsnesten te negeren. Ze eten veel liever konijn. Toch blijven velen de vos als een probleemsoort zien en willen erop schieten. En zoals wij al jaren roepen: dat helpt dus niet. Alleen in eilandsituaties is men er wel eens in geslaagd de dieren effectief te bestrijden. Jaap Mulder legde nog eens uit dat bestrijding tot gevolg heeft dat er tweemaal zoveel jongen geboren worden. En dat de jaarlijkse sterfte van nature toch al meer dan vijftientig procent is. Ook het argument van het gebrek aan natuurlijke vijanden werd naar het rijk der fabelen verwezen. De onderlinge concurrentie is bij vossen van groot belang: door agressie en slechte conditie sneuvelen er velen. Enge ziektes als rabiës en de vossenlintworm mogen in de discussie geen rol spelen. In West-Europa vormen ze geen risicofactor van enige betekenis. Vooral in ons land en met name de laatste jaren lijken de problemen met vossen zich te concentreren op weidevogels. Over het onderzoek dat onder

Volgens Engelse wetenschappers blijkt de grootste dichtheid aan vossen voor te komen in stedelijke gebieden (foto: Harm Niesen).

weten in

leiding van Alterra naar weidevogelpredatie wordt verricht, hebben wij al eerder onze twijfels geuit. Vooral omdat aan het praktische deel van het onderzoek wordt deelgenomen door bevooroordeelde clubs jagers en eierrapers. Desondanks zijn de eerste berichten niet echt alarmerend te noemen. Van de negentigduizend gevonden nesten kwam vierenvijftig procent uit en had vierentwintig procent te lijden van predatie. Dit jaar werden op verschillende plaatsen camera's bij de nesten geplaatst. Geen enkele keer werd daarbij een vos waargenomen. Wel vaak een hermelijn en ook egels. Daarnaast werden kuikens gezenderd om hun overlevingskans te kunnen beoordelen. Dertig procent van de kuikens werd gepredeerd en alweer vooral door hermelijnen.

Op de tweede plaats komt de blauwe reiger en daarna ratten en roofvogels. Slechts één geval kon aan een vos worden toegeschreven. Je zou mogen verwachten dat aan het eind van zo'n dag jagers, Weidevogelbeschermers en andere vossenhaters met de staart tussen de benen zouden afdruipten. Niets is minder waar. De in flinke aantallen aanwezige jagers hielden zich weliswaar opvallend stil, maar er waren geen tekenen die erop wezen dat iemand zijn mening grondig had gewijzigd. De Noordhollandse Landschapbeheerder bleek nog steeds van mening dat alleen het schieten van vossen de grutto van de ondergang kan redden. Net als de Utrechtse provinciale ambtenaar wist hij het beter dan de mensen die zich er echt in verdiept hebben. De weg naar een verantwoord faunabeleid is nog lang.

Harm Niesen

Jagers zijn nauwelijks onder de indruk van wetenschappers die vaststelden dat door bestrijding van de vos tweemaal zoveel jongen worden geboren

(foto: Geurt Besselink).

De eeuw van het dier

Begin mei verscheen er een opmerkelijk boek over de relatie tussen mens en dier in de moderne Nederlandse samenleving. In dit boek, getiteld De eeuw van het dier, houdt auteur Marianne Thieme

een hartstochtelijk en tegelijk humoristisch pleidooi voor de rechten van het dier. Ze beschrijft haar persoonlijke proces van bewustwording, de opkomst van de sociale beweging die pleit voor de rechten van het dier en het ontstaan van een nieuwe politieke richting waarin de traditionele links/rechtstegenstelling overstegen wordt door het gemeenschappelijk gevoel van mensen die dieren een beter bestaan toewensen. Prof. Paul Cliteur stelt dat dierenleed de morele blinde vlek van onze tijd vormt en dat mensen over vijftig jaar in schaamte zullen omzien naar wat ze dieren hebben aangedaan.

Marianne Thieme wil geen vijftig jaar wachten en roept iedereen op om nu de handen ineen te slaan en te voorkomen dat dieren verder onnodig en onaanvaardbaar leed wordt aangedaan in bio-industrie, jacht, visserij, genetische manipulatie en andere dierproeven. In haar boek geeft Thieme inzicht in het schokkende dierenleed in Nederland anno 2004 en leest u het volledige verkiezingsprogramma van de Partij voor de Dieren. Ze beschrijft op heldere, aanstekelijke en gevatte wijze de ontstaansgeschiedenis van haar sociale beweging. De eeuw van het dier bevat een nawoord van onder meer Mensje van Keulen, Maarten 't Hart, Rudy Kousbroek en Paul Cliteur, allen lijstduwers bij de Europese Verkiezingen voor de Partij voor de Dieren.

Mr. Marianne Thieme (1972) is juriste en voorzitter van de Partij voor de Dieren. Ze trekt de lijst bij de verkiezingen voor het Europese Parlement. Ze koestert de stellige overtuiging dat er sprake is van een nieuwe sociale beweging, vergelijkbaar met de strijd voor vrouwenemancipatie in de twintigste eeuw en de bevrijding van de slaven in de negentiende eeuw.

De eeuw van het Dier is begin mei verschenen bij Uitgeverij Houtekiet in Antwerpen. Voor meer informatie kunt u terecht bij Melanie Elst van de afdeling Publiciteit en Promotie van Uitgeverij Houtekiet, Vrijheidstraat 33, B-2000 Antwerpen. E-mail: e.elst@houtekiet.com.

..... Rechters corrigeren

Sinds op 1 april 2002 de Flora- en faunawet in werking is getreden, hebben de provincies een veel grotere verantwoordelijkheid voor het beleid ten aanzien van vooral de wilde fauna. Want hoewel de titel van de wet anders zou kunnen doen vermoeden, wordt er in de provincies vooral aandacht geschonken aan dieren. En dan met name die dieren, waarmee mensen wel eens problemen hebben. Die verantwoordelijkheid is dus van recente datum, met als gevolg weinig ervaring en kennis bij een groot deel van de provinciale ambtenaren. De ambtenaren zelf vinden dat ze ook nog mankracht, tijd en geld te kort komen om alle zaken te kunnen regelen zoals dat van hen verwacht zou mogen worden. Een essentieel onderdeel van het provinciale beleid behoort het Faunabeheerplan te zijn. Feitelijk kunnen alleen op basis van zo'n door de provincie goedgekeurd plan ontheffingen of zelfs aanwijzingen worden verleend om diersoorten te verjagen, te bestrijden, te doden of op een andere manier overlast te voorkomen.

Aanwijzing en ontheffing

Aanwijzing van een diersoort betekent meestal dat deze in de hele provincie het hele jaar door bestreden mag worden. Daarbij zou het dan moeten gaan om een diersoort waarvan is vastgesteld dat hij ook werkelijk in de gehele provincie (belangrijke) schade aanricht en dat die schade niet op een diervriendelijker manier is te voorkomen. Bovendien behoort aannemelijk te worden gemaakt, dat de bestrijding de schade wel op een effectieve manier voorkomt. Het zal duidelijk zijn dat voor een dergelijke regeling maar heel weinig soorten in aanmerking kunnen komen. Acht van de twaalf provincies hebben geprobeerd een aanwijzingsregeling te maken voor de vos, maar die hebben we alle acht door de rechtbank kunnen laten blokkeren. Een ontheffing is een in principe minder vergaand middel en daaraan wil de wetgever dan ook de voorkeur geven. Een ontheffing geldt voor slechts een - klein - deel van de provincie, om een plaatselijk probleem op te lossen. Maatwerk dus. Een van de redenen waarom rechters de bovengenoemde aanwijzing voor de vos ongedaan maakten, was juist dat de provincies niet kunnen aantonen dat vossen het hele jaar door in de hele provincie schade veroorzaken. Een ontheffing zou veel meer op z'n plaats zijn. De berichten in de pers, dat dankzij de door ons gewonnen rechtszaken er helemaal niet meer op vossen geschoten zou kunnen worden, kloppen daarom niet. Ontheffingen zijn en blijven mogelijk. Maar ook die zullen we vanzelfsprekend bestrijden als ze in onze ogen onterecht worden verleend. En dat gebeurt met grote regelmaat. Eigenlijk worden ze in onze ogen nog steeds allemaal onterecht verleend. Een goedgekeurd Faunabeheerplan is er tot nu toe alleen in de provincie Utrecht. Goedgekeurd door de provincie, niet door ons. Ook tegen dit plan hebben we hele grote bezwaren.

Controle

Een tweede voorwaarde voor het verlenen van een ontheffing waaraan, naast een goedgekeurd Faunabeheerplan, moet worden voldaan is dat de provincie moet zorgen voor 'voldoende' controle op het gebruik van de ontheffing. Als ze

daar niet toe in staat is, mag ze hem helemaal niet verlenen. Maar wat is voldoende controle? Jammer genoeg hebben rechters op die vraag tot nu toe geen antwoord willen geven. De meeste provincies hebben daarvoor één à twee mensen beschikbaar, maar die moeten meestal ook alle andere groene wetten in de gaten houden. Eén van die ambtenaren vertelde dat hij er naar streefde dat in de toekomst vijf procent van de ontheffingen daadwerkelijk gecontroleerd zou worden. Nu is zelfs dat nog lang niet het geval. De ontheffingbezitter kan dus ongestoord zijn gang gaan. De pakkans bij een overtreding is vrijwel nihil.

Bezwaren

Tegen maar liefst vijfhonderddrieëntwintig ontheffingen en aanwijzingen hebben wij sinds mei 2002 bij de provincies bezwaar gemaakt. Dat betekent niet automatisch dat we het eens waren met alle andere, maar we moeten kiezen. Fysiek zijn we nu eenmaal niet bij machte alle zaken aanhangig te maken. In totaal zijn er naar schatting sinds mei 2002 zo'n vijfduizend ontheffingen verleend.... Ons bezwaar wordt dan voorgelegd aan een provinciale commissie. Ondanks het meestal zeer omvangrijke dossier dat wij zo'n commissie dan doen toekomen - zeker in vergelijking met de vaak nauwelijks aanwezige documentatie van provincie en aanvrager - wordt naar schatting ruim vijftientig procent van onze bezwaarschriften door die commissie ongegrond verklaard. Maar het gebeurt ook nog al eens dat de provincie de ontheffing direct na ontvangst van ons bezwaar intrekt. Dan was het bij nader inzien kennelijk allemaal toch niet zo ernstig. Of ze wachten juist heel erg lang met het nemen van een beslissing op ons bezwaar. Sommige zaken lopen al meer dan een jaar, vooral Friesland, Groningen en Utrecht laten ons regelmatig veel te lang wachten. Vaak zijn de ontheffingen zelfs al verlopen voordat we door de bezwarencommissie van de provincie zelf gehoord zijn. Het bezwaar bloedt ook dan dus noodgedwongen dood. Aan de andere kant moet gezegd worden dat sommige provincies wel bijleren. Vooral Zeeland, Zuid-Holland en Noord-Brabant hebben het afgelopen jaar veel minder ontheffingen verleend dan in het jaar daarvoor. De verdeling van de door ons aangevochten besluiten over de provincies is in tabel 1 te zien.

Uit tabel 2 blijkt dat een zeer groot deel van onze bezwaarschriften, maar liefst honderdeenentachtig, betrekking had op de bestrijding van zwarte kraai en/of kauw. Ruim tachtig hadden betrekking op vossen; vijfenzeventig op overzomerende (grauwe) ganzen, ruim veertig op konijnen, iets meer dan veertig op knobbelzwanen en dertig op hazen. De rest handelde over meerkoeten, reeën, wilde eenden, holenduiven, fazanten, eksters, roeken, mollen en spreeuwen. Nadat ons bezwaar door een provinciale commissie is afgewezen, moeten we beslissen of we de zaak aan de rechter zullen voorleggen. Vaak een lastige afweging omdat het een grote investering in arbeid, tijd en geld vergt. Aan de andere kant: het is vaak nu of nooit. Rechters houden er bijvoorbeeld niet van als blijkt dat tegen een bepaalde ontheffing het ene jaar geen bezwaar is aangetekend

falend provinciaal beleid

Provincie	Aantal bezwaarschriften
Groningen	20
Friesland	17
Drenthe	8
Overijssel	93
Flevoland	14
Gelderland	70
Utrecht	13
Noord-Holland	116
Zuid-Holland	67
Zeeland	41
Noord-Brabant	40
Limburg	22

Tabel 1. Verdeling van de ingediende bezwaarschriften naar provincie

Diersoort/-groep Aantal bezwaarschriften

Kraai/kauw	181
Vos	82
(Grauwe) gans	75
Konijn	40
Knobbelzwaan	40
Haas	30
Overige	75

Tabel 2. Overzicht van de verdeling van bezwaarschriften naar diersoort of diergroep.

Het totaal aantal bezwaarschriften wijkt af van dat in tabel 1 omdat een ontheffing soms kan worden aangevraagd voor meerdere diersoorten tegelijk.

Provincie Aantal uitspraken

Groningen	0
Friesland	2
Drenthe	1
Overijssel	25
Flevoland	1
Gelderland	15
Utrecht	4
Noord-Holland	12
Zuid-Holland	4
Zeeland	3
Noord-Brabant	3
Limburg	6

Tabel 3. Overzicht van gerechtelijke uitspraken per provincie op 12 mei 2004

en het volgende jaar wel. Sommige ontheffingen hebben zo'n korte looptijd, dat ze niet meer gebruikt mogen worden tegen de tijd dat we daadwerkelijk voor de rechter staan. Dan worden we niet-ontvankelijk verklaard omdat we op dat moment geen belang meer hebben. Als dat voorspelbaar het geval is, beginnen we er niet aan.

Rechtszaken

In totaal hebben we in vijftien gevallen een rechtszaak aangespannen. In zevenenzeventig gevallen hebben we daar in de één of andere vorm inmiddels een uitspraak over gekregen.

Uit tabel 3 blijkt dat Overijssel met maar liefst vijftientig uitspraken duidelijk de kroon spant. Van de zevenenzeventig rechtszaken hebben we er vierenzestig 'gewonnen', dat wil zeggen dat het beroep gegrond werd verklaard of dat de ontheffing (soms voor een deel van de periode) werd geschorst. Of in juridische termen: dat de gevraagde voorlopige voorziening werd toegewezen. De overige zaken zijn zeker nog niet allemaal verloren: in de meeste van die gevallen wilde de rechter geen voorlopige voorziening in ons voordeel treffen, maar het gebeurt regelmatig dat we bij de uiteindelijke uitspraak zo'n acht maanden later, alsnog gelijk krijgen. Een voorlopige voorziening houdt in dat er sprake is van een spoedeisend belang. De rechter is in dat geval van oordeel dat de ontheffing in afwachting van zijn uiteindelijke oordeel alvast met onmiddellijke ingang geschorst dient te worden.

Nog geen oordeel

In zeventien zaken heeft de rechter nog geen enkel oordeel

Maar liefst 181 bezwaarschriften hadden betrekking op de bestrijding van zwarte kraai en/of kauw en ruim 40 op konijnen (foto's: Mike Weston en Erik Jan Ouwekerk).

geveld, terwijl ze toch allemaal uit 2003 stammen. De voor ons meest interessante is de zaak tegen het rapen van kievitseieren in de provincie Friesland. Tijdens de zitting had de rechter toegezegd te proberen voor het aanstaande raapseizoen, dus voor 1 maart 2004, uitspraak te doen. Daar is het jammer genoeg niet van gekomen. Omdat de rechtbank te maken kreeg met elkaar tegensprekende rapporten en deskundigen heeft zij een commissie van deskundigen gevraagd advies over dit specialistische onderwerp uit te brengen. Aan de ene kant misschien gunstig omdat de rechtbank onze argumentatie niet direct naar de prullenbak heeft verwezen, aan de andere kant ongunstig omdat naar onze mening op eenvoudige juridische gronden al tot vernietiging had moeten worden besloten. Een andere opmerkelijke zaak waarover nog niets bekend is, speelt in Gelderland. Daar zijn in de zomer van 2003 maar liefst acht ontheffingen verleend aan personen die geen jachtakte hebben om toch met een geweer op kraaien en kauwen te schieten! Ter bescherming van fruit, maïs of granen. Zelfs het ministerie van Landbouw vindt dat dit niet kan, maar de provincie Gelderland doet er niet moeilijk over.

De zaak 'dwerggans'

Waren dit nu alle rechtszaken? Nee, De statistici onder ons hebben al berekend dat het totaal aantal uitspraken per provincie geen zevenenzeventig maar zesenzeventig is (zie tabel 3). Eén zaak hebben we namelijk nog niet genoemd en dat is zeker niet de minst belangrijke. Het ging hier om een zaak die niet was gericht tegen een provincie maar tegen het ministerie van LNV zelf en handelde over de Habitat- en de

Vogelrichtlijn en de dwerggans. Volgens de Europese richtlijnen is Nederland verplicht de voor de zeldzame en sterk bedreigde dwergganzen belangrijkste verblijfplaatsen aan te wijzen als Speciale Beschermingszones. Ons land heeft dat niet gedaan voor de ooievaar en de dwerggans, omdat ze vindt dat die vogels allemaal afkomstig zijn van in gevangenschap gefokte dieren. Het ministerie weet zich daarbij gesteund door de ganzen-deskundigen van Alterra. Daarmee zouden de dwergganzen niet beschermwaardig zijn (*Zie daarvoor ook Argus 3-2003*). Inmiddels heeft de Raad van State ons in alle opzichten gelijk gegeven. In ieder geval juridisch zijn de in Nederland voorkomende dwergganzen allemaal echte dwergganzen, volledig vrij en in het wild levend en in geen enkel opzicht verschillend van andere dwergganzen. Nederland is verplicht voor deze soort Habitatrichtlijn-gebieden aan te wijzen, waarin bijvoorbeeld nooit geschoten mag worden als de kans bestaat dat deze vogels daar aanwezig zijn. Dat is van september tot eind maart en dat was nou ook precies onze bedoeling.

Trots of triest?

We kunnen ons natuurlijk blij en trots voelen dat we zo vaak rechtszaken winnen, maar in feite is de situatie diep treurig. Hopelijk dragen we op deze manier bij aan een beter beleid in de provincies en uiteindelijk aan betere wetgeving, maar dat is een schrale troost.

Eigenlijk doen we nu dingen die een goed functionerend ambtenarenapparaat uit zichzelf behoort te doen. Tenslotte doen ook de rechters niets anders dan toezien op de naleving van de wet. Daar zouden de provincies zelf toch ook toe in staat

Samenvatting van een lezing door Karin Hutter

Schiettoerisme, een

Volgens de persvoorlichter van de KNJV heeft negentig procent van de Nederlandse jagers wel eens in het buitenland gejaagd. Van de circa vijfendertigduizend Nederlandse jagers hebben er zo'n dertigduizend al minstens één keer 'wildbeheer' in het buitenland gepleegd. Wapenhandelaar Wim Cuijpers uit Nederweert stelt dat er in ons land sinds de invoering van de Flora- en faunawet in 2002 een explosieve groei van het aantal jachtreizen naar het buitenland is ontstaan. Dit artikel, dat een beknopte samenvatting is van een lezing, gehouden op het symposium 'Natur ohne jagd' op 1 augustus 2003 in Berlijn, is dan ook niet alleen van toepassing op de Duitse maar ook op de Nederlandse situatie.

moeten worden geacht? Het is in de eerste plaats hun taak, niet de onze! Zelfs is het al een aantal malen voorgekomen dat provinciale ambtenaren ons aanmoedigden om toch vooral bezwaar te maken tegen een ontheffing waarvan ze zelf ook vonden dat hij absoluut niet kon, maar die ze onder politieke druk toch maar wel verleenden.

Hoger beroep

Met de uitspraak van de rechter hoeft er echter nog geen einde te zijn gekomen aan het conflict tussen ons en de betreffende provincie. Beide partijen kunnen in hoger beroep bij de Raad van State. Tot nu toe hebben alleen Noord-Holland en Overijssel daar een keer toe besloten en Overijssel kreeg daar nog gelijk ook. Terwijl wij toch zo duidelijk hadden aangevoeld dat het in het wilde weg schieten van wat vossen echt de weidevogels niet van de ondergang zal redden. Juist omdat ons vertrouwen in de Raad van State, om het voorzichtig uit te drukken, wat aan de beperkte kant is, gaan wij liever niet in hoger beroep. Als de rechter een uitspraak in ons voordeel doet betekent dat, dat de provincie opnieuw een beslissing op bezwaar moet nemen. Sommige provincies zijn erg hardleers en blijven vinden dat ze gelijk hebben: ze nemen precies dezelfde beslissing als bij het toestaan van de oorspronkelijke ontheffing of veranderen er slechts een onbeduidend deel van. Dan worden we dus gedwongen om opnieuw naar de rechter te stappen, die dan uiteraard opnieuw het besluit naar de prullenbak verwijst. Die rechter wordt dan terecht meestal erg boos op de provincie: als die het er niet mee eens waren hadden ze naar de Raad van State moet gaan. Beter bewijs dat niet de redelijkheid van

argumenten maar de waan van de politieke opportuniteit het beleid bepaalt is er nauwelijks.

Doorgaan

Eén vraag dient zich steeds weer aan: vechten we niet tegen de bierkaai? Is de enorme investering van tijd, geld en mankracht in de naleving van een wet, die ons maar matig aanspreekt, wel verantwoord, terwijl die wet in rap tempo wordt misvormd tot een aftreksel van de oude Jachtwet? Honderdeenentachtig maal hebben wij bezwaar gemaakt tegen de op helemaal niets gebaseerde ontheffingen voor zwarte kraai en kauw. Er is geen enkel bewijs voor hun schadelijkheid, noch voor het idee dat kraaienvangkooien, kastvallen en geweren daar enige verandering in zouden kunnen brengen. Toch heeft een grote meerderheid van de Tweede Kamer de minister van LNV gedwongen deze soorten in het hele land totaal vogelvrij te verklaren. Zonder daarbij ook maar één ander argument te gebruiken dan dat ze volgens boeren en jagers vreselijk schadelijk zijn. Ganzen, smienten, meerkoeten, knobbelzwanen, vossen, haviken, als het aan de Tweede Kamer ligt zullen er nog vele soorten volgen. Daar tegenover staan echter de ambtenaren op allerlei niveaus, die zien hoe verstandige en onafhankelijke rechters steeds weer tot de conclusie komen dat dit niet de bedoeling van de wetgever kan zijn geweest. We zullen doorgaan, we moeten wel. Totdat het inzicht doorbreekt dat jagers en boeren vijanden zijn van onze natuur en dat de overheid de plicht heeft de natuur tegen deze vijanden te beschermen. Nu doet de overheid uit politieke overwegingen vooral het tegenovergestelde.

bloeiende bedrijfstak

Het aantal hobbyjagers die hun fantasieën in het buitenland uitleeft, neemt voortdurend toe.

Hetzij omdat ze op de jachtterreinen in hun eigen land niet goed tot schot komen, hetzij omdat ze simpelweg eens onbeperkt willen aanleggen op alles wat er elders kruipt en vliegt. Het gevolg is dat begrippen als beheer, jacht-etiquette en weidelijkheid snel zijn vergeten als het er om gaat een buit hoe dan ook te bemachtigen. Bij voorkeur gaat het de jager dan om diersoorten, die in eigen land onder een streng beschermingsregime vallen. Waar kan men anders zonder scrupules uit alle macht, richten en schieten tot de schouders er pijn van doen? Tachtig stuks 'gevederd wild' eenden, fazanten en rode patrijzen in Spanje, tien wilde zwijnen op één dag in Turkije, ach, wat doet het er toe. Jachtethiek, wat is dat? Jachtgodin Diana lacht zich een beroerte.

Trofeeën

Vrouwen nemen zelden deel aan de jacht. Weliswaar treden ze vaak op als niet-schietende begeleidsters, maar ze zijn zelfs in die functie vaak niet echt van harte welkom. De macho's willen graag onder elkaar zijn. Heel wat hobbyjagers gaat het om het aantal dieren dat ze kunnen schieten; anderen gaat het meer om de 'kapitale klasse', om het aanzien dat men verkrijgt bij het schieten van een bijzonder exemplaar. Want veruit de meeste jagers willen, is - eenmaal per jaar of eenmaal in hun leven al naar gelang financiële draagkracht dat toelaat - een als record getipte 'trofeeëndrager' om het leven brengen. En aangezien de trofeeënpassie toeneemt met de leeftijd - en kennelijk ook gelijk loopt met het inkomen - moeten jachtreisorganisatoren vooraf iets verzinnen, zodat de vaak wat kortademige, deviezen-verstrekker uit West-Europa ook gegarandeerd tot een

Trotse schiettoeristen in Afrika met hun geschoten slachtoffers (foto's: www.naridanga.com).

shot kan komen. Veel jachtreisorganisaties hebben zich er in gespecialiseerd elk type jagersdroom te vervullen. Vanzelfsprekend moet na zo'n inspannende jachtdag de broodnodige ontspanning daarbij ook niet worden vergeten.

De wereld rond

Alaska, Afrika, Australië - de passie om te jagen leidt de westerse hobbyjagers de hele wereld rond. Ze reizen om te doden. Ze beschouwen de laatste wildernissen van de aarde als schiettenten, die men plunderen kan zolang de inzet toereikend is. Het aanbod is enorm en het neemt nog steeds toe. Jachttijdschriften staan er vol mee en het internet biedt organisaties, die zich bezig houden met schiettoerisme een optimaal platform. En blijkbaar komen er steeds meer figuren, die zich door de jachtreiskoorts laten aansteken, om daarna op hun homepage in beproefde jachtlyriek hun rijkelijk geïllustreerde jachtavonturen op zijn best te presenteren.

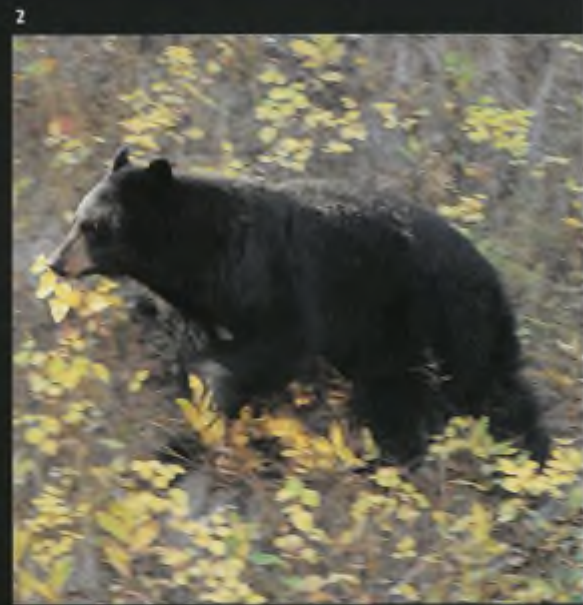
Ik heb de laatste tijd honderden foto's bekeken, die allemaal hetzelfde tonen: een man, zijn geweer, een dood dier. En altijd, werkelijk altijd, wordt het dier zo gedrapeerd dat het levend aandoet. De kop gestut, zonder bloed, zonder verwondingen. Degene die het dier geveld heeft, knielt er lachend naast en legt steeds één hand op het dierenlijk, om aan te tonen dat dit zijn bezit is. En altijd weer dat lachen! Een obsceniteit. De jachtreismarkt doet goede zaken, dat is duidelijk. Vermoedelijk zijn er nauwelijks plekken op aarde, waar wilde dieren tegenwoordig nog veilig zijn voor de trofeeënzucht van buitenlandse jagers. Enkele voorbeelden uit het uitgebreide aanbod kunnen dat verduidelijken. Stellen we ons in gedachten in op een wereldreis, die een lang bloedspoor zal achterlaten....

Europa

We beginnen in Europa. In Duitsland (deelstaat Brandenburg) wordt tien kilogram gewei van edelherten aangeboden

voor ongeveer €7.000,-. Voor elke tien gram meer moet €16,- worden neergegeld. De schedel van een Moeflonbok met horens van tachtig centimeter moet zo'n €2000,- opleveren; elke centimeter daarboven kost nog eens €160,-. Slagtanden van een wild zwijn moeten €1000,- per tweeëntwintig millimeter opbrengen en €19,- voor iedere millimeter daarboven.

In Estland wordt de bruine beer met een gewicht van tweehonderd kilogram voor €3.900,- aangeboden. Verder biedt men van juni tot augustus hertenjachten en de goed georganiseerde winterjachten aan op wolven, lynxen en wilde zwijnen. Als het een beetje groter en duurder mag zijn, kan men in Roemenië bruine beren met driehonderdvijftig CIC-punten') voor €5000,- schieten. Volledigheidshalve meldt de jachtreisaanbieder in de advertentie dat berentrofeeën inmiddels weer mogen worden ingevoerd. Per seizoen worden er ongeveer honderdtwintig bruine beren bij individuele jachten en drukjachten gedood.

3 Met de slogan 'In Rusland vind je in alle jachtterreinen auerhaan, korhoen en hazelhoen' lokt een jachtreisorganisator hobbyjagers die eindelijk wel eens een vogel willen schieten, die thuis streng beschermd is. Een tien-dagen-durend-jachtprogramma op auerhaan-, korhoen, houtsnip en berenjacht in het voorjaar kost €3500,-.

jaren zijn daarom geen zeldzaamheid'. Voor een twaalf-daagse-jacht met poolbeer vraagt diezelfde organisator US\$ 20.500,-

Amerika

In Brits Columbia in Canada kun je tien dagen op grizzly-berenjacht voor US\$ 12.500,- of op grizzly, eland, zwarte beer, wolf en coyote inclusief eland voor Can\$ 9.500,-. In Yukon wordt een achtdaagse winterjacht op bison en wolf voor US\$ 6.500,- aangeboden. Een andere Canadese jachtreisorganisator lokt zijn klanten met advertenties als: *Tot heden hebben zonder uitzondering al onze jagers het geboekte wild omgelegd en is de jacht zeer positief beoordeeld. De poolbeer, door de eskimo's nanook genoemd, is een van de meest begeerde trofeeën ter wereld. De weinige licenties zijn altijd zeer vroegtijdig vergeven. Vooruitboekingstermijnen van twee tot drie*

Afrika

Afrika is nog steeds het continent vol verlangens voor alle blanke jagers, die het er op aanleggen, minstens een van de beroemde 'Big five' te schieten: een buffel, een olifant, een luipaard, een leeuw of een neushoorn. Hun droomland daarvoor is als vanouds Namibië ofwel Duits-Zuidwest Afrika, zoals het in koloniale kringen nog steeds wordt genoemd. Volgens de jachtstatistiek van Namibië vormen jagers uit Duitsland het gros van de schiettoeristen. In 2001 waren dat er maar liefst tweeëntwintighonderdzesenvijftig. Dat alleen eerste klas duitssprekende beroepsjagers de jachtgasten mogen gidsen, is wel

Bruine beer (1), zwarte beer (2), bison (3), leeuw (4) en breedlip of witte neushoorn (5). Voor jachttrofeeën gelden uitzonderingsregels, waardoor zelfs trofeeën van beschermde diersoorten voor persoonlijk gebruik in- en uitgevoerd kunnen worden (foto's: Geurt Besselink).

5

vanzelfsprekend. Botswana blijkt het beste adres voor kapitale olifanten. De grootste trofeeën liggen rond de vijfenveertig kilogram. *'Een jacht in Botswana is weliswaar niet direct goedkoop, maar daarentegen wel voortreffelijk'* lokt een jachtmakelaar en hij prijst natuurlijk het ivoorgewicht van de slagstanden aan. Bij hem kan men een olifant 'boeken' voor US\$ 5.000,- een veertien-dagen-speciaal-safari inclusief luipaard en buffel voor US\$ 19.950,- of een veertien-daagse-speciaal-safari inclusief olifant voor US\$ 29.950,-.

Bescherming??

Ongetwijfeld zullen de uiterst gepassioneerde buitenlandjagers het obscure object van hun begeerte - de trofeeën - mee naar huis willen brengen. In de regel kunnen ze dat ook, als ze enkele formaliteiten in acht nemen. Voor de invoer van jachttrofeeën gelden namelijk uitzonderingsregels - zelfs als ze van dieren afkomstig zijn - die in bijlage 1 van de CITES**) - het soorten-

beschermingsverdrag van Washington - staan en onder het zwaarste beschermingsregime vallen. Daarvoor heeft de invloedrijke jachtlobby reeds gezorgd. Jachttrofeeën worden namelijk als persoonlijke gebruiksvoorwerpen behandeld en vereisen slechts een invoervergunning, die ministeries voor natuurbescherming meestal verstrekken omdat CITES de in- en uitvoer van jachttrofeeën voor persoonlijk gebruik toestaat, mits het dieren of dierproducten betreft die niet voor commerciële doeleinden worden in- of uitgevoerd en onder voorwaarde dat het beheersprogramma in het land van afschot duurzaam is. In 2003 betrof dit via het Nederlandse ministerie van LNV voor natuurbescherming, twaalf zeldzame dieren waarvan acht zeer zeldzaam, zoals een bruine beer, twee luipaardensoorten, een lynx en twee apensoorten, de groene meerkat en de kleine galago. Nog bonter maken de Duitse autoriteiten het. De Duitse regering ondersteunt zelfs schiettoerisme-projecten als een soort

Afrikaanse olifant (foto: Geurt Besselink).

ontwikkelingshulp aan Afrika, claimt daarvoor voortdurend geld en stelt financiële middelen ter beschikking. Door gebruik te maken van dit soort begrippen, toverwoorden als het ware, weten de trofeeënjagers en de schiettoeristen zich als voorbeeldige jongens met zuivere gewetens voor te doen.

*) CIC staat voor Conseil International de la Chasse, een soort internationale Jachtraad, die een puntensysteem heeft ingevoerd, dat is gebaseerd op trofeeëntaxatie.

**) CITES staat voor Convention on International Trade in Endangered Species, het Internationale Verdrag dat de handel in beschermde diersoorten regelt.

In Nederland kennen we in dit verband de wet BUD, Bedreigde Uitheemse Diersoorten, die op nationaal niveau in principe dezelfde werking heeft.

De ooievaar

JAN BOUTERSE

In de serie over geherintroduceerde dieren is dit keer de ooievaar aan de beurt. Het gaat om een welbekende en tot de verbeelding sprekende vogel waarvan het Nederlandse herintroductieprogramma (met van elders uit Europa afkomstige dieren) in 1969 is gestart. In die tijd ging het met de ooievaars in Nederland heel slecht en de verwachting was dat het in de jaren erna nog slechter zou gaan. De situatie is inmiddels sterk veranderd. Er vliegen weer meer ooievaars in ons land rond dan in vele tientallen jaren het geval is geweest. Maar is het herintroductieprogramma daarmee definitief geslaagd? Daar zou je vraagtekens bij kunnen zetten. Oordeelt u zelf!

De ooievaar (*Ciconia ciconia*) komt in grote delen van Europa voor: van de Baltische staten in het Noorden tot aan Spanje en Turkije in het Zuiden. De ooievaar is een in het algemeen weinig schuwe vogel die zich duidelijk heeft aangepast aan het door de mens geschapen cultuurlandschap en tot in het centrum van dorpen en steden heeft gebroed, of weer broedt. In de vorige editie van de Atlas van de Nederlandse broedvogels (1979) staat vermeld dat de ooievaars voor het zoeken van voedsel een open landschap prefereren waarin veel grasland en weinig bomen en bosjes voorkomen, vaak op de overgang van iets hoger gelegen drogere grond naar nattere weilanden. Dit zou het gevarieerde voedselaanbod garanderen, dat ooievaars nodig hebben. Ooievaars eten echt niet alleen kikkers! Het verspreidingskaartje in de genoemde atlas laat zien dat in de jaren zeventig van de vorige eeuw de meeste (of laatste) ooievaars broedden in het dal van de IJssel en op enkele plaatsen in de Zuid-Hollandse waarden.

Dorpen en steden waren of zijn nog vaak erg gehecht aan 'hun' ooievaars. Zo was tot ver in de twintigste eeuw het stadje Oudewater bekend vanwege het ooievaarsnest op het dak van het stadhuis. De terugkeer aldaar van de vogels in het vroege voorjaar - eerst het mannetje en enkele weken later het vrouwtje - kwam in de landelijke pers. Maar net als op veel plekken in Nederland verdween ook uit Oudewater de ooievaar. Het mij laatst bekende nest in Nederland van een paartje 'wilde' ooievaars (dat is: van ongeringde, niet bij een herintroductieprogramma gefokte vogels) bevond zich in de jaren tachtig in het Gelderse dorp Voorst tussen Apeldoorn en Zutphen, vlak bij de IJssel. Ik weet nog goed hoe fotografen zich langs het grasveld in de buurt van het nest verzamelden om de zeldzame vogels te 'kijken'. Maar ik weet ook nog van de opschudding toen bleek dat enkele ooievaars, die waren uitgebroed in een buitenstation in het nabijgelegen Gorssel, het nest van hun ongeringde soortgenoten wilden inpikken en zo de laatste 'wilde' broedpoging hebben verstoord. Einde verhaal?

Ooievaars op hun nest
(foto: Geurt Besselink).

Nee, want sindsdien is er met de ooievaarspopulatie in Nederland het een en ander gebeurd. Maar laten we eerst even teruggaan naar vroeger tijden.

Historie: bescherming en achteruitgang

De ooievaar werd in de vijftiende en zestiende eeuw in Nederland in sommige plaatsen wettelijk beschermd en mocht (zoals in Leiden en Utrecht) niet geschoten worden. In de protocollen van de magistraat van Brielle wordt in 1652 en 1726 gerept van het aanbesteden van de bouw van nieuwe ooievaarsnesten. Waarschijnlijk was dit omdat men de ooievaars als nuttige dieren beschouwde. In Den Haag ruimden de dieren tot 1901 de rotzooi op bij de vismarkt. Maar in West-Friesland was er in de veertiende en vijftiende eeuw een verbod op de aanwezigheid van ooievaarsnesten op huizen. Kennelijk was er daar toen sprake van overlast.

In de zeventiende en achttiende eeuw moet Nederland een rijke ooievaarsstand hebben gehad. Een sterke achteruitgang werd echter gemeld in de jaren 1769 en 1857. Van Lennep stelde voor dat de gemeenten opgave zouden doen van het aantal nesten dat zich in hun gebied bevond, maar pas in 1913 is er voor het eerst zo'n telling gedaan. In dat jaar doorkruiste Jan P. Strijbos met zijn broer per fiets heel Nederland en zij telden toen vijfhonderd bewoonde nesten. In 1930 waren er nog maar tweehonderd bewoonde nesten. In 1939 leek het weer wat beter te gaan en telde men weer driehonderdvierenzeventig paar in Nederland. Maar in 1950 was het aantal gedaald tot vijftien negentig paren. In 1972 werden in Nederland nog maar zestien paren geteld. Het dieptepunt werd bereikt in de periode 1974-1977, toen er nog maar vijf tot negen paren waren, die tot broeden kwamen.

De oorzaken van deze sterke achteruitgang moeten vooral worden gezocht in de grootschalige ruilverkavelingen die in het midden van de twintigste eeuw het uiterlijk van het platteland sterk veranderde en daarmee verdwenen vele geschikte leefgebieden van de ooievaar. Het op grote schaal toepassen van bestrijdingsmiddelen en de vele hoogspanningskabels versterkten de negatieve ontwikkeling. Maar het was niet alleen de mens die de problemen veroorzaakte. Als het voorjaar koud en nat is, zijn de broedresultaten soms heel slecht en zullen er maar weinig jonge ooievaars

Het ooievaars-
buitenstation in Gorssel
(foto: Rob Busser).

Voor het eerst in acht jaar
lijken de jongen van
de ooievaars in Voorst
weer uit te gaan vliegen
(foto's: Rob Busser).

uitvliegen. Slechte omstandigheden in Afrika, zoals droogte in de Sahel en het uitblijven van grote zwermen sprinkhanen, hebben zeker ook hun repercussies voor de aldaar overwinterende vogels.

Het ooievaarsproject

Wat ook de achterliggende oorzaken mochten zijn, de neerwaartse spiraal leek niet te keren en in 1969 is door Vogelbescherming Nederland een ooievaarsproject opgezet. In Groot-Ammers in de Alblasserwaard werd Het Liesveld gebouwd. Dit station had de taak om te zorgen voor een nieuwe, grote populatie ooievaars. Hiervoor werden ooievaars vanuit Zwitserland - waar al zo'n twintig jaar eerder een ooievaarsproject was gestart - en Duitsland (andere bronnen hebben het over vogels uit Hongarije) gehaald en ondergebracht in het ooievaarsdorp. De vogels werden gekortwiekend en kregen als taak het vóórtbrengen van jongen. Deze jongen werden na zo'n vier jaar, wanneer ze volwassen waren, overgebracht naar verschillende buitenstations, die verspreid waren over het land. Deze buitenstations werden vanaf de jaren zeventig opgericht om de vogels in een meer natuurlijke omgeving voor verdere nakomelingen te laten zorgen. Plaatsen waar de buitenstations kwamen zijn naast Het Liesveld:

Herwijnen, Eernewoude, Zegveld, De Wijk (in het Reestdal), Haastrecht, Spanga, Gorssel, Ommeren, Alphen aan de Rijn, Alkmarijp en Rossum. Op de website van het buitenstation in Gorssel staat dat het station in 1981 is geopend. De keus voor deze plaats werd mede bepaald doordat er een actieve groep mensen paraat stond om het project op te starten en te onderhouden. Daarnaast was bekend dat de omgeving van de IJssel met zijn uiterwaarden, houtwallen en bosranden prima geschikt is voor ooievaars, getuige ook de eerder vermelde aanwezigheid van de laatste 'wilde' ooievaar van Nederland in het aan de andere kant van de IJssel gelegen Voorst.

Resultaten van de herintroducties

De resultaten van het fokken en 'uitwilderen' van de ooievaars zijn zonder meer spectaculair te noemen. Nu, meer dan dertig jaar later, is de ooievaar terug op vooroorlogs peil: ongeveer vierhonderd broedparen. Een medewerker van het buitenstation De Wijk meldde dat in enkele jaren het aantal broedparen in het Reestdal is toegenomen van zeventien, vierentwintig en zevenendertig tot honderddrieëntwintig nu. Daarbij hebben zich ook vogels van elders in het Reestdal gevestigd. Fokken en uitzetten bij het buitenstation is daar dus echt niet meer nodig.

Van de huidige circa vierhonderd Nederlandse broedparen is waarschijnlijk een groot gedeelte in min of meerdere mate afhankelijk van bijvoeding. Een bron meldt dat ongeveer de helft van de gefokte dieren inmiddels zelfstandig leeft

en op trek gaat, maar een andere deskundige spreekt van slechts twintig tot vijftig paren die hun jongen geheel onafhankelijk van menselijke hulp grootbrengen. De informatie is dus weinig coherent, maar het is wel duidelijk dat een deel van de ooievaarspopulatie 's winters in Nederland blijft. De redenen daarvoor kunnen verschillend zijn. Mogelijk vormen fysieke problemen bij de vogels een belemmering bij het vliegen van grotere afstanden of ontnemen bijvoeractiviteiten op de buitenstations of door particulieren de ooievaars de noodzaak om te (ver-)trekken. Hierbij moet nog worden vermeld dat tot de jaren zestig er twee trekpopulaties in Nederland waren: de westelijke dieren,

die via Gibraltar naar de Sahel vlogen en de oostelijke dieren, die via de Bosporus naar zuidelijk Afrika trokken. De huidige groep trekkende ooievaars trekt alleen via de westelijke route (*SOVON Broedvogel-atlas, 2002*).

De situatie elders in Europa

In Zwitserland waren er in 1900 nog honderdveertig broedparen; in 1949 nog maar één en in 1950 was de ooievaar hier uitgestorven. Dankzij het in 1948 gestarte project zijn er in Zwitserland nu weer zo'n honderdzeventig broedparen, die zich voor het grootste deel in de noordwestelijke kantons bevinden. In de *Field Guide to the Birds of Britain & Europe* (John Gooders, 1990) wordt gesteld dat grote delen van West-Europa (inclusief Nederland, België en Frankrijk) 'ooievaarsvrij' zijn, maar dat de Oost-Europese populaties zich in westelijke richting zouden uitbreiden. De Iberische

ooievaarspopulaties zouden in een langzaam doch gestadig tempo kleiner worden. De informatieve website van het Zwitserse ooievaarsproject (www.storchschweiz.ch) meldt dat het vanaf ongeveer 1985 met name in de oostelijke gebieden van Europa weer beter gaat met de ooievaars. Maar ook wordt gesteld dat vanwege de te verwachten veranderingen in de Oost-Europese economie en landbouw de populaties aldaar in de nabije toekomst toch onder druk zullen komen te staan. Hoe het staat met de ooievaars in Noordwest-Afrika (circa tien procent van de wereldpopulatie van *Ciconia ciconia*) is onduidelijk.

Discussie

Ruim dertig jaar na de oprichting van Het Liesveld en zo'n twintig jaar na de teloorgang van het laatste 'wilde nest', is er dus weer sprake van een uitgebreide ooievaarspopulatie in Nederland.

Henk van Halm, de schrijver van het 'natuurdagboek' in het dagblad Trouw schreef op 23 februari dat er twee jaar geleden al zo'n vijftienhonderd broedende en niet-broedende vogels in Nederland werden geteld. Minstens vijfhonderd van deze ooievaars hadden echter het trekken naar het zuiden verleerd en kunnen vooral in strenge winters in de problemen komen. Maar ook de vogels die wel naar het zuiden trekken lopen gevaar. Uit ringonderzoek blijkt dat gemiddeld maar een fractie, circa tien procent, van de uitgevlogen en wegtrekkende jongen het volgend jaar naar Nederland terugkeert. Op de trek heen en terug naar Afrika komen opvallend veel vogels om doordat ze tegen hoogspanningsleidingen aanvliegen, door vergiftiging of - wat in de landen op de trekroute strafbaar is! - als gevolg van afschot door jagers. Vogelbescherming vindt dat er feitelijk nog te weinig inzicht is in de reproductie. Het gemiddelde van twee uitgevlogen jongen per nest is waarschijnlijk te laag om de populatie op peil te houden.

Dat de Nederlandse populatie in haar totaliteit groeit, moet voor een deel worden verklaard door het broedsucces van de in Nederland overwinterende dieren die nog steeds worden bijgevoerd. Het succes van de grote populatie in het Reestdal is betrekkelijk, omdat verschillende ooievaars zich daar hebben gevestigd die elders ter wereld zijn gekomen, mogelijk in de buurt van buitenstations waar de leefomstandigheden minder gunstig zijn.

De situatie is zo dat momenteel sommige buitenstations de ooievaars nog steeds bijvoeren met eendagskuikens, hoewel Vogelbescherming heeft geadviseerd daarmee te stoppen. Hier hebben we te maken met een probleem: het succes van de herintroductie van de ooievaar is voor een belangrijk deel te danken aan de belangeloze inzet van de vele vrijwilligers in de buitenstations. Vele van deze vrijwilligers hebben een hechte band met hun dieren gekregen en kunnen het niet over hun hart verkrijgen met het bijvoeren te stoppen. Men wil graag de jonge vogels in goede conditie brengen opdat ze een grotere kans maken hun eerste Afrika-reis te overleven.

Opportunisten

De ooievaars zijn slimme en opportunistische vogels die heel goed weten waar gemakkelijk voedsel te halen is. Momenteel is het zo dat sommige buitenstations het bijvoeren wel, maar andere juist niet hebben gestopt. Is hier sprake van een tekortschieten van de coördinatie bij de leiding van het project? Hoe het ook zij, het gevaar bestaat dat er een selectie onder de ooievaars optreedt: waardoor vogels die het 'niet meer in de genen hebben' om 's winters naar Afrika te vliegen beter overleven en zich in grotere aantallen voortplanten dan de vogels die de gevaarlijke reis naar en van het zuiden nog wel ondernemen. Waar je tegenwoordig niet veel meer over hoort, zijn de discussies hoe een ooievaarsnest moet worden ingericht. In relatie tot het laatste 'wilde' nest in Voorst kan ik mij nog herinneren hoe er werd gediscussieerd over de drainage van het regenwater door en onder de takken. Ook bij het buitenstation in Alphen a/d Rijn speelde de afgelopen jaren het probleem van de waterhuishouding. Men is begonnen drainagegaten door de rotzooi op sommige nesten heen te boren, maar is daar later toch maar weer mee gestopt. De vraag is natuurlijk hoever je moet gaan om het bedje voor een ooievaar te spreiden. De vogels zullen toch zelf wel weten hoeveel takken er nodig zijn om een nest te maken. En gelukkig zien we steeds meer dat ooievaars geheel zelfstandig een nestplek zoeken, bijvoorbeeld in een boom, en alle takken voor het nest zelf aanslepen.

Wat er verder moet gebeuren

Voor de vogelbeschermers werd het in de afgelopen jaren steeds duidelijker dat de Nederlandse ooievaarspopulatie op eigen

benen moest gaan staan. Dit betekent: onafhankelijk van menselijke ondersteuning. Maar een belangrijke voorwaarde voor een duurzaam zelfstandig voortbestaan van de populatie is dat de leefomgeving in Nederland verder wordt hersteld. Het accent binnen het ooievaarsproject ligt dan ook niet meer op het fokken en bijvoeden, maar op verbetering van de leefomgeving. Ooievaars profiteren van actuele natuurherstelplannen zoals bij de Gelderse Poort en de Duursche Waarden, maar ook in de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden. Bij deze laatste hebben overheden, streekbewoners en natuur- en milieuorganisaties een landschapsplan opgesteld om de karakteristieke waarde te behouden en waar nodig te verbeteren. Vogelbescherming adviseert nazorg voor een beperkte groep vogels. De fok-ooievaars uit de beginfase van het project hebben nog nazorg nodig. Het streven voor deze groep is erop gericht om het bijvoeren tot een minimum te beperken en dan alleen nog in de winter. Veel belangrijker is het biotoopherstel. Oudervogels moeten voor opgroeiende jongen voldoende voedsel kunnen vinden. Het biotoopherstel zal veel tijd en energie vragen, waarbij het in eerste instantie gaat om de omgeving van de bewoonde nesten. De ervaring die hiermee wordt opgedaan kan inzicht geven in de minimaal benodigde oppervlakte aan geschikt leefgebied voor succesvol

Ooievaars in de uiterwaarden nabij Oosterbeek
(foto: Rita Stockmann).

broeden. Meer inzicht is nodig in de reproductie die noodzakelijk is om de sterfte - vooral tijdens de trek en in de overwinteringsgebieden - te compenseren. De reproductie is nu nog aan de lage kant. Er zijn verschillende beschermingsstrategieën mogelijk, zoals het verminderen van sterfte, het vergroten van het broedsucces of beide. Met behulp van een populatiemodel is vast te stellen welke strategie de beste resultaten zal geven. Zo moet ook duidelijk worden hoeveel ooievaarsparen in Nederland zelfstandig kunnen broeden.

Ten slotte: Vogelbeschermers uit verschillende landen hebben in de zogenaamde Russheim-resolutie in maart 1995 een gezamenlijke doelstelling geformuleerd met betrekking tot de herintroductie van de ooievaar. Besloten is daar om geen nieuwe herintroductieprojecten meer te starten en op lange termijn de huidige ooievaarsstations om te vormen tot informatiecentra over ooievaars en maatregelen voor herstel van leefgebieden te stimuleren. In de resolutie (zie pagina 17) ontbreekt echter een duidelijke stellingname tegen de (illegale) jacht op ooievaars, zoals deze wordt gesignaleerd in landen als Frankrijk, Spanje en Portugal.

Resolutie, aangenomen in Dettenheim/Russheim, op 10/12 Maart 1995

Allereerste doel van het Ooievaarsproject is:

Het behoud of herstel van een populatie die zich op lange termijn kan handhaven, en die alle kenmerken heeft van in het wild levende dieren.

Stellingen om dit doel te bereiken zijn:

- Hoogste prioriteit heeft het behoud en herstel van geschikte leefgebieden. Zonder deze maatregel kan geen andere strategie succes hebben.
- Fokprojecten en het 'uitwilderen' van gefokte ooievaars zijn op lange termijn gezien geen maatregel ter instandhouding van de ooievaar.
- Er zullen geen nieuwe fok- en herintroductieprojecten worden gestart.
- Op termijn zullen de bestaande fok- en herintroductieprojecten worden omgevormd tot instellingen die gebruikt kunnen worden voor zaken als documentatie, biotoopbescherming en monitoring.

In aanvulling hierop moet gewerkt worden aan het verzamelen en verwerken van de volgende zaken (de lijst kan naar believen worden aangevuld):

- Beschrijving van de biotoopeisen en de te nemen maatregelen tot instandhouding en ontwikkeling van geschikte leefgebieden.
- Het ontwikkelen van een bruikbaar model met betrekking tot de populatie-opbouw- en dynamiek.
- Het onderzoeken van de uitwerkingen van het bijvoeren op gedrag en conditie van de vogels.
- Trek- en ringonderzoek.

Broed resultaten en terugmeldingsgegevens van het buitenstation in Alphen a/d Rijn

Sinds enkele jaren wordt er in Alphen niet of nauwelijks meer bijgevoerd.

Waarschijnlijk daarom is het aantal geringde jongen sinds 2000 zo teruggelopen.

Verder is het effect van een koud en nat voorjaar duidelijk zichtbaar in de grote jaarlijkse schommelingen van de uitvliegresultaten. Ook enkele slechte dagen in een verder warm jaar (zoals in mei 2003) kunnen dramatische gevolgen hebben. De cijfers maken duidelijk dat het nog helemaal niet zeker is of de ooievaars in Alphen zich zullen blijven handhaven. In feite is het omringende boerenland zeker niet optimaal voor deze vogels. Het aantal nestplaatsen in en rond het buitenstation is moeilijk in te schatten, omdat de vogels ook op iets grotere afstand van de paalnesten in de bomen zijn gaan nestelen. Ik schat dat er in de afgelopen jaren op zo'n tien tot twaalf nesten ooievaars tot broeden zijn gekomen.

Jaar	Geringd	Ongeringd	Totaal uitgevlogen
1996	17		17
1997	8		8
1998	9		9
1999	10	2	12
2000	1	1	2
2001	2	3	5
2002	1	10	11
2003	1	1	2

Tabel. Broedresultaten op de ooievaarsnesten in het buitenstation 'de Aarhorst' en het aansluitende Zegerslootgebied. De nesten zijn gebouwd op palen of in bomen.

Terugmeldingen van Alpeuse ooievaars zijn er uit de Franse Pyreneeën (één exemplaar; dood als gevolg van een hoogspanningsleiding) en uit Spa in België. Al jaren komen er meldingen uit de buurt van Bremen waar één van de in Alphen geboren ooievaars broedend wordt aangetroffen. Verder zijn er regelmatig meldingen uit heel Nederland, onder andere van het buitenstation in De Wijk (Reestdal).

Bij het schrijven van dit artikel is gebruik gemaakt van informatie uit:

- Atlas van de Nederlandse broedvogels (Sovon, Natuurmonumenten 1979);
- Sovon Broedvogelatlas (Sovon 2002);
- Website van de vereniging Vogelbescherming (www.vogelbescherming.nl);
- Enkele websites van Ooievaars-buitenstations (zoals van Gorssel);
- Website van het Zwitserse ooievaars-project: www.storch-schweiz.ch.

Een tip: wie op een zoekmachine voor Internet alleen het trefwoord 'ooievaar' intypt, krijgt veel adressen van websites die weinig met onze vogels te maken hebben. Het is beter om naast ooievaar een tweede trefwoord op te geven, zoals buitenstation of vogelbescherming.

Verder was er op 29 oktober 2003 op radio 747 (het vroegere Hilversum 5) een radiodocumentaire te horen, met de titel 'Op eigen benen, de stand van de Ooievaar'. Deze documentaire was gemaakt door Els Peek en was tot januari 2004 (en mogelijk nog wat langer) te raadplegen op de website van de NCRV, onder www.ncrv.nl/radio747documentaire. In deze documentaire kwamen naast een ooievaars voederende dame uit Voorburg ook medewerkers van Vogelbescherming en het buitenstation in het Reestdal aan het woord; verder werd aandacht gegeven aan een film over de terugkeer van de ooievaar, die in opdracht van Vogelbescherming Den Haag is gemaakt. Meer informatie over deze film is te vinden op de website www.natuurfilm.com/ooievaar.htm.

Damhert (hinde)
(foto: Mike Weston)

Waarom Bambi toch

MARIANNE THIEME

Moord en brand schreeuwen de jagers al jaren over het feit dat de situatie in de Nederlandse natuur volledig uit de hand dreigt te lopen, zonder hun ingrijpen. Neem de situatie in de Amsterdamse Waterleidingduinen. Daar zouden geen natuurlijke vijanden zijn van reeën en damherten en daardoor dreigt de populatie volledig uit de hand te lopen. Zeggen de jagers. Inmiddels gesteund door wethouder Hester Maij die tweehonderd damherten naar de eeuwige jachtvelden wil laten helpen door de mannen die zoveel plezier beleven aan het klaren van deze klus. Meestal wordt het schreeuwerige en niet onderbouwde advies van jagers kritiekloos overgenomen door vergunning verlenende instanties, bijvoorbeeld waar het gaat om het afschot van kraaien, eksters, gaaien en vossen. Maar tsja, reeën da's toch een ander verhaal qua aibaarheid en dus besloot de directie van de Amsterdamse Waterleidingduinen tot het instellen van een onderzoek door twee biologen die het effect onderzochten van het niet langer bejagen van reeën in het gebied. En kijk, wat natuurbeschermers al zo lang stellen gebeurde: de populatie ontwikkelde zich zonder jacht tot een stabiele, zo blijkt uit het verslag van beide biologen dat gepubliceerd werd in het blad Zoogdier van de VZZ.

De biologen stelden vast dat de sterfte onder kalfjes hoger werd (drieëntwintig procent van de jonge dieren overleeft het eerste levensjaar) en de totale populatie blijkt constant en gezond. Het getelde aantal reeën blijkt nu zelfs lager te liggen dan in 1997 toen de Amsterdamse gemeenteraad de jacht op reeën liet stoppen.

Vossen blijken een regulerende taak te hebben bij het prederen van de zwakste kalfjes, en alle door jagers in het vooruitzicht gestelde kommer en kwel op het gebied van verhongerende reeën, parasieten, ziekten en andere ongemakken, het bleef

allemaal uit. Maar binnenkort zal de Amsterdamse gemeenteraad toch weer moeten debatteren over de afschotplannen van Hester Maij die tweehonderd damherten in diezelfde Amsterdamse Waterleidingduinen de kop zouden moeten kosten. Niet omdat die damherten last van elkaar hebben of het niet naar hun zin zouden hebben, niet omdat er ernstige auto-ongelukken veroorzaakt zouden worden door overstekende damherten of sprake zou zijn van onoverkomelijke landbouwschade, maar omdat de jagers last blijven houden van omgekeerd Bambi-denken, zelfs nu in geval van de reeën bewezen is dat het wegblijven van jagers de populatie alleen maar in kwalitatieve zin ten goed komt. Toch houden de jagers vol dat ze de herten willen schieten voordat de arme dieren op een andere wijze dood zouden kunnen gaan. Want wandelaars houden niet van dode herten, en jagers schieten zulke bambidenkers graag te hulp. Met het jachtgeweer.

Net als toen de Amsterdamse gemeenteraad in 1997 besloot niet meer te laten jagen op reeën in de Amsterdamse Waterleidingduinen, schreeuwen de jagers moord en brand.

Alles wat fout zou kunnen gaan zal fout gaan door dit faunabeleid dat wordt bedacht door stadse mensen die de natuur alleen maar kenden van hun balkonnetjes en die niet wensen te luisteren naar de mannen in het groen die de natuur zo gaarne beheren met hun geweren. Ondanks het positieve rapport over de totaal overbodige reeënjacht in het gebied menen de jagers toch dat er reden is het afschotbeleid brutaalweg opnieuw ter discussie te stellen. Niet meer voor wat betreft de reeën, een lost case voor de jagers, maar nu voor de damherten een soort die zich explosief zou uitbreiden volgens de Koninklijke Nederlandse Jagers Vereniging (vanwaar toch die belangstelling en zorg?)

Damherten in de Amsterdamse Waterleidingduinen
(foto: Rob Musters).

Reeën
(foto: Jacques van der Neut).

echt dood moet

Straks zullen, als we niet tot schieten overgaan, meer dan vijfhonderd damherten de waterleidingduinen bevolken, een hert per hectare. Waar jagers die kennis vandaan halen is volslagen onduidelijk, maar kennelijk zien zij het als het doemscenario dat de Amsterdamse raadsleden over de streep moet kunnen trekken. Voorlopig zijn er hooguit negenhonderd herten en zijn er totaal geen problemen. De mening van Maij en de jagers wordt niet gedeeld door biologen zoals de Wageningse dier-ecoloog Sip van Wieren. Overall in Europa worden damherten bejaagd en in de Amsterdamse Waterleidingduinen doet zich nu juist de unieke mogelijkheid voor om te bezien of de populatie zich evenals die van de reeën zal stabiliseren. Er is geen enkele reden om aan te nemen dat dat niet het geval zou zijn. Zeker, er zijn bollenboeren die klagen dat de damherten weleens wat komen eten op hun erf, en natuurlijk een damhert op de motorkap van je auto is geen prettig vooruitzicht, maar waarom zou men bij schade die door mensen gevreesd wordt direct ingrijpen in ecologische processen? De bloemen van de bollenboeren blijven ook niet langer dan een week behoed voor de groenbak wanneer ze in handen van mensen vallen (en dat is de bedoeling van de boer) en auto-ongelukken zouden heel wel te voorkomen zijn door verkeersmaatregelen te treffen zoals een elektronisch waarschuwingssysteem dat aangeeft wanneer er daadwerkelijk herten in de buurt zijn. Of drempels, een nachtelijke verlaging van de maximumsnelheid tot 40 km/u of hogere hekken rond het gebied c.q. langs de autoweg. Juist bejaging zou volgens Dierenbescherming en Faunabescherming leiden tot meer onrust onder de dieren (herten en reeën) waardoor meer vluchtgedrag tot meer verkeersonveilige situaties zou leiden.

De Amsterdamse gemeenteraad zou zich er bewust van moeten zijn dat het faunabeleid in de waterleidingduinen niet in goede handen is bij mensen die er genoeg aan beleven om dieren te doden en die dus een rechtstreeks belang hebben bij afschot. Lieden die liefst mannelijke dieren schieten vanwege de trofee die dat oplevert voor boven de schoorsteen maar ook omdat weinig overgebleven bokken veel overgebleven vrouwelijke dieren kunnen bevruchten, waardoor het 'probleem' van de overpopulatie ook voor volgende jaren verzekerd is en daarmee ook het afschot.

In Amerikaanse Nationale parken zijn talloze herten langs de autowegen te zien. Er wordt niet gejaagd, er zijn niet of nauwelijks ongelukken vanwege de lage maximumsnelheid en de dieren zijn niet schuw, omdat ze van mensen niets te vrezen hebben. Laat de Waterleidingduinen een plek blijven waar natuurliefhebbers herten, reeën en vossen van dichtbij kunnen zien, zonder dat ze gestoord worden door schietgrage mannen in het groen. Amsterdamse raad, hou je rug recht! Damherten staan op de Rode lijst van in Nederland bedreigde diersoorten. Geweldig toch, dat we er daar een paar honderd van hebben in het Amsterdamse?

Naschrift redactie

Tijdens de laatste raadsvergadering werd het door wethouder Maij gesteunde plan om damherten te schieten verworpen. De Amsterdamse gemeenteraad stelde vast dat er de komende jaren niet op damherten geschoten mag worden. Tevens stelde de raad dat ook op reeën blijvend geen afschot mag plaatsvinden.

DE BUIT VAN VOS(S)

Jan Boomkamp, de bekende Twentse groenondernemer, is erg gelukkig met de uitbreiding van de Europese Gemeenschap. Het scheelt hem een ritje naar de ambassade en een besparing van maar liefst honderd euro om in Polen te kunnen jagen. Voor weinig geld kun je daar jachtgrond pachten en hij heeft er wel oren naar en je betaalt voor wat je hebt geschoten.

In Polen is er minder bemoeienis met de natuur. Boomkamp schiet er vossen, reeën, herten en varkens. Hij legt uit dat het niet zo maar willekeurig schieten is. Het is wildbeheer en het is in het belang van onze kinderen en kleinkinderen dat de mens zich met de natuur bemoeit. Leuk bedacht, maar nu schiet Boomkamp toch de stelling van zijn eigen achterban lek. Immers jagend Nederland beweert al jaren dat men zich in ons land met de 'wildstand' moet bemoeien omdat hier geen (echte) natuur meer is. Alweer een schietgrage jongen door de mand gevallen.

In Zutphen heeft men de klapzak ingezet om de roek te verjagen. Dit wettelijk beschermde dier went echter aan allerlei soorten van verstoring en er mag niet op geschoten worden. Een echt probleem dus! Buurtbewoners van de Oude Bornhof hebben voorlopig de papieren zak als wapen in de strijd gegooid. Tot nu toe schikken de vogels er nog wel van, maar ze zijn slim en zullen hier ongetwijfeld snel aan wennen. We zijn benieuwd wat de lieden in Zutphen dan weer gaan verzinnen om dit prachtige dier uit hun bomen te verjagen. Wordt ongetwijfeld vervolgd.

In Putten op de Veluwe is een 45 jarige man aangehouden omdat hij eenveertig kievits-

eieren in zijn bezit had. Thuis had de man er nog eens honderdnegeenvijftig. Er werden die week ook nog twee leden van de eierrapersclub 'Vanellus vanellus' aangehouden, maar zij hadden geen eieren bij zich en hebben dit keer dus mazzel gehad. Het is namelijk zo dat leden van deze vereniging buiten Friesland wel naar eieren mogen zoeken maar ze niet mogen rapen.

Nog meer kievitseieren nieuws: De AID heeft in Friesland dit voorjaar vijftig processen-verbaal uitgedeeld in verband met het illegaal rapen van eieren. Over heel Friesland werden ruim zevenhonderd controles uitgevoerd. De meeste overtreders hebben geen vergunning of bevonden zich op verboden gebied.

De jagers hebben hun jachtveld weer opgeruimd. We kunnen het niet laten om daar jaarlijks aandacht aan te besteden. In de Koerier van 24 maart jl. stond dat de vrijwilligers van Wildbeheereenheid 't Oude Land en de vrijwillige Weidevogelbescherming Opdam (ook jacht vrienden) minder vuil hebben opgeruimd dan vorig jaar. De vraag is nu: konden ze geen vrijwilligers meer vinden die zich voor het karretje van de jacht-propaganda lieten spannen of lag er gewoon minder vuil? Het artikeltje in de krant vermeldt dat er onder andere vijfhonderd tot duizend blikjes zijn gevonden (een bevestiging dat jagers niet kunnen tellen?), diverse zakken met afval van hennepplantages en verschillende dode dieren. Met die laatste hebben ze wel ervaring of misschien hebben ze die daar zelf wel achtergelaten... Al met al een geweldige dag om het veld in te trekken en je eens van de goede kant te

laten zien. Op de foto staan twee volwassenen en twee kinderen. Wat zullen ze die twee kinderen nu weer op de mouw gespeld hebben?

In de Apeldoornse Courant stond een verhaal van een oom die met twee neefjes in een observatiehut naar 'wild' aan het kijken was. Plotseling viel de hut met kinderen en oom erin om. De gedupeerden liepen flinke bulten en schaafwonden op. De gemeente en de krant houden het op een observatie hut. Maar wij weten wel beter omdat dit een heel bekend gebied voor ons is. Jagers bekijken en tellen vanuit deze hut de dieren en later worden ze vanaf dezelfde plek afgeschoten. Hierover heeft oom hopelijk niets aan de neefjes verteld, want door deze tuimeling met oom was het voor de kinderen die dag al erg genoeg.

In het Noordhollands Dagblad van 26 april jl. stond een bericht dat een jongen van 13 jaar uit Zaandam bij een sloot gewond raakte bij het pesten van zwanen. De jongen was met zijn broertje een zwaan, die op haar nest zat, aan het pesten toen een andere zwaan achter het bootje aan kwam. De jongen schrok en viel uit het bootje. Hij werd vervolgens geraakt door de schroef. Een 47-jarige Zaandammer, die getuige was van het ongeval, kon de jongen uit het water redden. De jongen werd met onbekend letsel naar het ziekenhuis overgebracht. Het is te hopen dat deze jongen voor altijd 'genezen' is.

De politie deelde de vrijdag ervoor al boetes uit aan acht jongeren van 14 tot 18 jaar uit Koog aan de Zaan omdat zij, nota bene, in het natuurgebied Westzijderveld zwanen aan het pesten waren. De jongeren voeren in bootjes hard heen en weer tussen de zwanen. Een agressieve vorm van 'zwaan kleef aan'? Jazeker! En dierenmishandeling!

Als u iets weet te melden over hoogzitten of jachthutten willen we dat graag horen of lezen. Graag willen we weten waar ze staan en wat er vanuit de hut gebeurt. Ook krantenberichten over gebeurtenissen rond jachthutten zijn welkom. Als u zelf zo'n hut weet te staan willen we graag een foto (liefst digitaal) en een nauwkeurige plaatsbeschrijving. Uw gegevens worden dan opgenomen op onze website www.jachthutten.nl (zie ook pagina 21 in dit nummer). Voor meer informatie kunt u terecht op de website of bij Harry Voss.

Voor anti jacht groepen is er eens per half jaar een overleg ergens midden in het land. Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Jan van de Berg. Zijn telefoonnummer is (0547) 36 13 22.

Als u informatie heeft voor deze rubriek of wilt reageren, kunt u e-mailen naar de redactie van Argus (zie colofon) of schrijven naar Harry Voss, Olieslagershorst 103, 7328 NM Apeldoorn. Bellen mag natuurlijk ook: (055) 534 45 50.

Jachthutten.nl

Op vrijdag 4 juni jl. verrichtten Marianne Thieme, Europees lijsttrekker van de Partij voor de Dieren, en Krista van Velzen, Tweede Kamerlid voor de SP, tijdens een korte persexkursie de officiële opening van de bijzondere website www.jachthutten.nl van De Faunabescherming. De officiële handeling vond plaats in een jachtveld bij een illegaal gebouwde jachthut in een natuurgebied in de buurt van Beekbergen bij Apeldoorn.

Ondanks de wat tegenvallende weersomstandigheden mochten de organisatoren van de openingsceremonie van de jachthutten-site niet klagen over gebrek aan belangstelling. Vanaf een parkeerterrein in de buurt werden de aanwezigen meegenomen naar het jachtterrein waar de illegale jachthut zich bevond. De hut was aan de voorzijde deels afgedekt met een rood kleed. Na een korte toespraak van Marianne en Krista werd het kleed door de beide dames symbolisch van de hut getrokken, waarbij een op de voorzijde van de hut vastgemaakte poster van de nieuwe jachthutten-site werd onthuld.

Tot grote verbazing van het publiek bleek er na het wegtrekken van het kleed een 'overspannen jager' in de hut te zitten. Hij waarschuwde de aanwezigen voor hel en verdoemenis als men de jagers zou blijven tegenwerken en de voederplaatsen van 'wild' zou blijven verstoren (lees zijn tekst op pagina 22). Om zijn woorden kracht bij te zetten voerde hij het publiek met snoep. Nadat de organisatoren en het publiek waren bij gekomen van het optreden van de 'jager', werd op een laptop het intro van de jachthutten site getoond. De aanwezigen werden uitgenodigd om zelf wat rond te surfen op de site.

FOTOS: Rob VOSS

De oerkreet

M'n jachtinstinct zei het al. Op een dag heb je net je akkertje netjes omgeploegd om in te zaaien met lekkere hapjes voor het wild, en dan komt er zo'n clubje stadsbewoners je geheime hut verraden.

Dat is van alle tijden. Vroeger al had je met je vriendjes een geheime hut, en dan waren er altijd etterbakken die dachten de geheime hut aan de grote klok te moeten hangen.

En zo is het nog steeds. De Ecomafia probeert ons nog steeds het leven zuur te maken. Wij, mannen in het groen waaraan de natuur zoveel te danken heeft worden zwart gemaakt.

Maar ik zeg u waar dat toe zal leiden. Als wij jagers niet meer mogen jagen, zal de natuur woest en ledig worden. Dan zal alleen nog de verwoestende kreet van de kraai te horen zijn en zullen alleen vossen het veld bewonen. En nadat ze onze arme in het wild levende dieren hebben opgegeten zullen ze ons aanvallen, en uw kinderen oppeuzelen.

Jarenlang hebben wij jagers ons belangeloos ingezet voor de natuur, maar dat wordt ons door de ecomafia onmogelijk gemaakt. Kijk ze daar nou eens staan: Harry Voss, milieu-detective... Pas op als Voss de passie preekt!

En Krista van Velzen, vredesterrorist. Dat is die vrouw die in elk geweer een knoop wil leggen! En tsja, mevrouw Thieme, dat is natuurlijk de uitvinder van het ulthieme Bambidenken, een partij voor de dieren, alsof wij mensen zouden kunnen leven van gras en wortelen!

Belangeloos en zonder een cent subsidie heb ik deze hoogzit geheel uit eigen zak betaald. Bij nacht en ontij heb ik hier de wacht gehouden om het wild te beheren, heb ik mijn eigen vrouw verwaarloosd om de belangen van de natuur te behartigen.

Ik doe dit werk met zoveel passie, dat ik hier op deze hoogzit de mooiste momenten heb beleefd die een man zich in zijn stoutste dromen kan voorstellen. Ik heb hier geheerst over leven en dood, heb me overgegeven aan mijn natuur.

Geen ambtenaar, geen welstandscommissie of bouwpolitie is ooit op het idee gekomen me een strobreed in de weg te leggen, en nu is daar dan de Ecogestapo van Herr Voss. Of ik m'n bouwvergunning even kan laten zien. Nou, en óf het me hoog zit op deze hoogzit.

Zijn jullie geen kind geweest? Hebben jullie zelf geen geheime hut gehad? Kennen jullie de emotie van het sinterklaasfeest niet meer? (*De spreker strooit handenvol snoepgoed van de hoogzit naar beneden*). Hoe groot de opwinding was als de zwarte pieten je bijvoerden met allerlei lekkers?

En willen jullie dat nu ons jagers en de hongerige dieren afnemen? Met een website, www.jachthutten.nl?

Nee, het is nadrukkelijk niet de bedoeling om op te roepen tot vandalisme, maar wat denk je dat er gebeurt als al die stadsmensen weten waar onze geheime hutten precies staan? Meneer, je zou ze nu al de kost moeten geven die denken dat dit een verdekt toilet op palen is. U zou de uren eens moeten tellen dat ik hier als een soort veredelde toiletjuffrouw de stadsmensendoep tussen de plankjes weg moet schrapen.

Lieve mensen, laat je niet langer misleiden. Ga naar huis en laat ons jagers gewoon ons belangrijke werk voor de natuur doen. Stop toch met die onzin van zo'n verraderswebsite. Wij jagers maken toch ook geen website met foto's van wat jullie stadsmensen op lentedagen hier allemaal in onze bossen uitvreten in het hoog gras?

De moderne samenleving zegt ja tegen de negers en nee tegen de jagers. Dat is discriminatie wegens schutkleur en dat moet afgelopen zijn.

U heeft al genoeg schade aangericht door met uw voetstappen en mensengeroezel deze akker te besmetten. Wat moet ik zeggen tegen de poelier als ik een week lang niks geschoten heb door die flauwekul-acties van u.

Ga toch naar huis, naar uw balkonnetjes driehoog achter waar u thuishoort. We belong to the bush, you belong to the terrorists!

Dank u wel!

(Deze tekst werd uitgesproken door een 'jager' tijdens de opening van de website www.jachthutten.nl.)

Rustgebied

Er zijn vele honderden jachthutten, verspreid over heel Nederland. Hoogzitten en jachthutten, die jagers een beschut schootsveld bieden aan de rand van een voerakker. Veel van die jachthutten zijn niet zichtbaar voor het publiek omdat ze verscholen liggen achter bordjes 'streng verboden toegang, rustgebied voor het wild'. Een eufemisme, want veelal gaat het hier helemaal niet om rustgebieden maar om laatste rustplaatsen voor in het wild levende dieren. Op verschillende manieren worden de dieren naar de omgeving van de jachthut toegelokt. Soms met uitgestrooid lokvoer, maar vaak ook met door speciaal voor dit doel aangelegde akkertjes met smakelijke plantensoorten. Het bordje 'rustgebied' zorgt ervoor dat wandelaars en natuurgenieters er wegblijven en het gebied voor de dieren dus de illusie van rust heeft. Die rust is echter maar schijn en duurt totdat de jagers, die zich in hun gecamoufleerde hut hebben verschanst, de dieren op de korrel nemen.

Illegaal

De ervaring leert dat veel van deze bouwwerken in onze natuurgebieden zonder bouwvergunning zijn geplaatst. Veel gemeenten treden echter niet handhavend op tegen deze illegale bouwwerken, omdat ze er simpelweg niet of nauwelijks mee bekend zijn. Om die reden heeft De Fauna-bescherming besloten een website als virtuele schandpaal in het leven te roepen waarop een groot aantal van dit soort bouwwerken te zien is. De site bevatte bij de opening al meer dan honderd foto's van hutten en hoogzitten. Bij iedere hut worden de coördinaten opgegeven waar deze te vinden is. Op de site worden natuurliefhebbers opgeroepen zelf melding te doen van jachthutten en daarvan een bij voorkeur digitale foto plus de coördinaten van de vindplaats in te zenden naar de site. Op die manier hopen we een complete atlas van jachtbouwwerken in Nederland op internet op te kunnen bouwen.

Jachthuttenatlas

Met de site wil De Faunabescherming de discussie over de jacht in beschermde natuur- en rustgebieden een extra impuls geven. In het afgelopen jaar draaide een dierenvriendelijke kamer-meerderheid tal van maatregelen ter bescherming van dieren uit de Flora- en faunawet de nek om, waardoor deze wet een tandenloze tijger werd. Met name de fracties van CDA, VVD en LPF deden er alles aan om wat in twintig jaar van discussie aan verbeteringen voor flora en fauna werd doorgevoerd, binnen één jaar weer ongedaan te maken.

Vanaf vrijdag 4 juni 11.00 uur is www.jachthutten.nl bereikbaar voor het publiek. Op de website zullen naast de groeiende jachthuttenatlas ook nieuwsberichten op het gebied van jachthutten worden weergegeven. Het is met nadruk niet de bedoeling vandalisme uit te lokken met de onthulling van de plaatsen waar de jachthutten zich bevinden, maar een maatschappelijke discussie op gang te brengen over de privileges die jagers zich menen te kunnen veroorloven door te handelen alsof ze boven de wet staan.

Redactie

Van jacht naar natuurbescherming

In de vorige Argus toonden we u postzegels met afbeeldingen van jacht in vroeger tijden. Het ging toen voornamelijk over zegels uit Oost-Europa en het Midden-Oosten, waar men het verheerlijken van jacht en aan de jacht verwante zaken nog steeds niet schuwt. Dat de mens toen 'nog niet beter wist' kunnen we misschien nog accepteren, maar dat er ook in de tweede helft van de vorige eeuw zelfs in ons beschaafde Europa nog landen waren waar kennelijk zonder enige gêne jachtaferelen op postzegels werden afgebeeld, is minder begrijpelijk.

De moderne tijd

Wat allereerst opvalt is dat postzegelseries met bejaagbare diersoorten en jachtaferelen uit de moderne tijd wederom vrijwel uitsluitend beperkt zijn tot landen in Oost-Europa. Zelfs notoire vogelvangst- en jachtlanden als Frankrijk, Italië en Malta hebben nooit zegels over dit controversiële onderwerp uitgegeven. En dat is best verbazingwekkend, want in die Zuidelijke landen wordt nog steeds door grote groepen mensen op allerlei diersoorten gejaagd. Toch heeft men het hier kennelijk niet meer aangedurfd om postzegels over dit onderwerp uit te geven. Wel opmerkelijk is het Franse stempel van een conservenhandelaar, die zijn producten zonder blikken of blozen aanprijst onder de merknaam 'L'alouette' oftewel 'de leeuwerik' (1). De weerzinwekkende ingeblikte leeuwerikjes zullen ongetwijfeld tot zijn 'specialités' behoren. Maar goed, zo'n stempel is toch minder aanstootgevend dan een kleurig plaatje met een geweer.

Voor zover we hebben kunnen nagaan zijn vrijwel alle jachtseries uit de moderne tijd uitgegeven in de periode tussen 1955 en 1970. Kennelijk was jagen in deze landen in die jaren nog zo'n normale en geaccepteerde bezigheid, dal het geen enkel bezwaar was om hiervan iets op postzegels te laten zien. Na 1970 werd het, ook in Oost-Europa wellicht een te omstreden onderwerp. Alleen uit Polen zijn nog series met in het wild levende dieren, waarop gejaagd mocht worden bekend uit 1973, 1981 (2) en 1986. Op deze zegels is het bejaagbaar zijn van het afgebeelde dier geaccentueerd door bij dit dier een geweer of een ander jachtattribuut te laten zien.

Het is overigens niet verwonderlijk dat het juist Polen is dat tot laat in de vorige eeuw nog aan de jacht refererende postzegels uitgaf. De jachtlobby speelde en speelt nog steeds een zeer belangrijke rol in het Poolse leven. Niet voor niets is Polen ook bij Nederlandse en bij andere buitenlandse jagers één van de meest populaire landen om jachtreizen naar toe te organiseren.

Natuurbescherming

Rond 1970 tekent er zich een kentering af in het afbeelden van dieren op postzegels. In toenemende mate worden nu juist zaken die te maken hebben met natuur- en soortenbescherming op postzegels afgebeeld. Een mooi voorbeeld hiervan vormen de door Hongarije uitgegeven zegels van de grote trap (*Otis tarda*). Op een zegel uit 1964 wordt deze vogel afgebeeld met daaronder een geweer, kennelijk ten teken dat er dan nog op dit dier wordt gejaagd (3). Weliswaar niet door de jacht maar vooral door het op gigantische schaal in cultuur brengen van het leefgebied van deze soort, is de grote trap in de jaren daarna zo sterk in aantal achteruit gegaan dat het dier in de jaren tachtig een strikt beschermde status kreeg. Als gevolg daarvan verscheen de grote trap in 1994 opnieuw op de Hongaarse postzegels. Dit maal werd, in samenwerking met het Wereldnatuurfonds, een hele mooie serie over de bescherming van de grote trap uitgegeven (4).

Tom Loorij

